

teiket gyakorlatilag értékesítik. A város felépítéséhez szükséges a) erős alap; b) házak, templom; városháza (falak, tornyok, kapuk). A tanulók a problémába vágó képeket szemlélnék, várostervet készítenek, majd kartonból fölépítik a várost. Munkaközben méréstani formákkal dolgoznak. A várost fallal veszik körül, kívül pedig mezők, halmok, hegyek váltakoznak. Ebben a munkában négy tárgy tökéletes koncentrációja érvényesül: a történelem, mennyiségtan, rajz és kézimunka. Ugyanílyan szellemben dolgozzák föl a lovagvárat és a cölöpfalut.

Kétségtelen, hogy ilyen tanítás szép és hasznos, de kérdés, hogy megéri-e a ráfordított időt. Igaz, hogy minden tanuló más-más munkát végez, mégis lehetetlennek látszik a problémának egy óra alatt való megoldása. Minden esetre gyakorlott osztály gyorsabb ütemben dolgozik.

Szántó Lőrinc.

Der Deutsche Volkserzieher. A f. évi 10. füzet az iskolai kirándulásoknak és utazásoknak van szentelve. Az új határ-problémák tragikus sorsközössége révén magyar részről is érdeklődésre tarthat számot *Max Zummel* „Politikai nevelés és iskolai utazás” c. cikke. Ebben megállapítja a szerző, hogy az iskolai utazás célja a tanulás, az élményszerzés. A helyesen vezetett utazás testi és szellemi munkát igényel, határozott magatartásra nevel és intuív szemléletre vezet. Az iskola szempontjából az utazás a legjobb nevelő eszköz. Felszabadítva a tanterem, az óraosztás, a tenmenet merev bilincseitől; a nevelő mint egy bajtársi közösség vezetője lép a gyermekesereg élére, hogy közös erőfeszítéssel oldják meg a kitűzött feladatot, mely három területre terjed ki: testi gyarapodásra; jellemnevelésre és tudásközvetítésre. Beosztás, alárendelés, nélkülözés egy magasabb cél érdekében itt tanulható meg a legjobban. Az elemi iskola kisebb helyi kirándulásai már előkészítik a felsőbb osztályok nagyobb lélekzetű (8–10 napos) utazásait, melyek célja: a hazai föld megismerése. Ezeket tanmenetszerűen egy nagyobb egység végeztével kell megrendezni, s mindegyik utazásban politikai, gazdasági, néprajzi, közlekedési, földrajzi, kulturális és történeti szempontok szerint kell megfigyelni a nép küzdelmét a természettel. Az ember és földje a legbensőbb összefüggésben áll előttünk s látjuk a kötelességet, melyet a történelem reárótt a természettel, vagy más népekkel folytatott küzdelem terén. Ezeket az elveket egy Stettinből rendezett 8 osztályú elemi isk. kirándulás keretében a következő módon érvényesítették. Az osztály előzőleg a keleti némettség jelenlegi küzdelmét tanulta s itt leszögezték, hogy ezt a keleti német földet küzelemteljes munkával szereztek meg, ez a föld századok óta küzelem színhelye, ezért a határmentét a nép legjobbjaival kell betelepíteni, akik népiségük tudatos hordozói s végül a jelenkor jelszava: „Keletre német”, mert a haza földje szűk lett. — Ilyen előkészület után megszervezték az utazást, s kidolgozták a részletkérdéseket: mekkora a megteendő út; hol utaznak vasúton, hol gyalog; a fontosabb helységek, felszerelés, utiköltség. A felmerült nehézségeket türelemmel elhárították. A legfontosabb a belső szervezettség: a napirend, a feladatok kiosztása, a vezetés; alapelve a gyermekek minél nagyobb önállósága. Az osztály 6 csoportra, 3 szakaszra tagozódott ugyanennyi vezetővel; az egész élén az osztályvezető áll. Hosszabb ideig tartó táborozáskor a csoportoknak szabad mozgásuk volt, de a rendért a vezetők felelősek voltak. Napirend: reggeli torna, zászlókitűzés, nézelődés, a

helységek megtekintése, előadások, ebéd, délután szabad idő, vándorlások, esetleg versenymérkőzés a helybeli ifjúsággal, este családi esték, takarodó, nyugovóra térés. A fegyelem példás volt. A vezetés nemcsak a helyi nevezetességek (múzeumok, templomok) megtekintésére szorítkozik, hanem a jelenkorú ember munkájára is kiterjed. Minden helynek jellemző vonását igyekeztek meglátni; pl. Neustettin mint fürdőváros mutatkozott be, Rummelsburg a munka városa s. Ordensburg a határvillongások színhelye. Erről az utazásról dolgozatot is írtak a gyermekek, melyben kifejezésre jut a csodálkozás és csalódás a határ fölött, amit egészen másként képzeltek el. Egy határkő az egész; innen és túl az emberek ugyanazok és egyformán dolgoznak; a határ házakat, udvarokat, birtokokat szel ketté, amiből lehetetlen helyzetek s veszedelmes határvillongások származnak. (Akárcsak a trianoni határ mentén.) A dolgozatok helyes ítézőképességről, s gazdag élményekről tesznek tanubizonyságot.

Biológiai tanulmány-vándorút a nemzetnevelés szolgálatában. *Paul Brohmer, Kiel.* Az iskolába csak olyan tananyag való, melyet nevelési céllal is lehet érvényesíteni, s olyan intézkedések, melyek az oktatás mellett nevelőleg is hatnak. Ilyenek: a táborozás, az utazás és a tanulmányi-vándorlás; ezeket a biológiai oktatásban is lehet érvényesíteni. A régebbi biológiai oktatás a kérdve-kifejtő tanalak segítségével képekről tanított s a nevelő hatásokat egészen figyelmen kívül hagyta. Ha voltak is tanulmányi kirándulások, ezeket szemlélet, megfigyelés és a természet megszerettetése céljából rendezték, pedig ez csak mellékcél. A kép és muzeális anyagok alapján tartott biológiai oktatás helyett, vezessük a tanulókat az eleven természetbe, a növények, az állatok természetes környezetébe, hogy azokat a helysínén megfigyelhessük. Nem főleg az ilyen tanulmányút a falusi gyermekek részére sem — bár azok megszokták a szabad természetet —, mert itt élettvörvények meglátása a főfeladat, ami a nemzetnevelés szempontjából rendkívül fontos nevelőeszköz. A biológiai oktatásnak az egyed fölé kell emelkednie s az egész, az összesség alapjára helyezkednie még az egyed tárgyalásánál is. Hiszen a természet egy összefüggő szervezet, melyben az egyedek magasabb egységekben vannak összefüzdve s ez az összefüggés oly szoros, hogy a szervezetből kieső egyed magában elpusztul. Ez a megismerés az életközösségekhez vezet, az életközösség több mint részeinek foglalatja: ez egy egész szervezet, melyben tervszerűség uralkodik. Ezeken a biológiai tanulmány-vándorlásokon az a cél, hogy ezeket az összefüggéseket, a szervezetben uralkodó törvényeket megláttassuk gyermekeinkkel, s megfigyeléseiket az állami életre nézve vonatkoztassák. Kiténik, hogy a szülőföld is egy szerves része a hazának, melyben a német nép élet- és sorközösségben él egymással s szerves egészet alkot. Ime a biológia nevelő értékesítése a vándorlások kapcsán. Nézzünk egy példát miként folyik le egy ilyen biológiai tanulmány-vándorút. Vándorlásunk színhelye a bükkerdő nyáron. Emlékeztessük tanulóinkat tavaszi sétánkra, amikor olyan növényzettel találkoztunk az erdőben, mely csak kellő fényben él meg, s tényleg a lombtalan erdő ezt az életfeltételt nem akadályozta meg. Kora tavaszi megjelenésüket viszont tartaléktáplálékot tartalmazó gumójuknak köszönhetik. Most nyáron a lombos, árnyékos erdőben ez a növényzet már letűnt, s helyét olyan növények foglalták el, amelyek kevés fényvel is beérik. A környezet hatását igen jól szemléltethetjük a bükk levélzetén, ahol az árnyékba került ágak levélzete mo-